

САОБРАЋАЈНА ЕТИКА

-трећи час-

ЦИЉ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ

Упознавање полазника са:

- опасностима и последицама ризичног понашања у саобраћају
- дефинисање карактеристика и специфичности међусобних односа између учесника у саобраћају

ЗАДАЦИ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ

На крају ове наставне јединице, полазници ће моћи да:

- објасне опасности и последице ризичног понашања у саобраћају, са посебним освртом на возаче високог ризика, насилничку вожњу и бес и агресију на путевима
- наведу и објасне карактеристике и специфичности међусобних односа између учесника у саобраћају

РИЗИЧНО ПОНАШАЊЕ У САОБРАЋАЈУ

- **Ризик** - вероватноћа или могућност настанка опасности, губитка живота, повреде или друге штетне последице; излагање опасности
- **Ризична понашања** – понашања у саобраћају којима се доводи у опасност здравље, живот и угрожавају друштвене вредности.
- **Ризичне ситуације** - све оне ситуације у саобраћају у којима може доћи до кршења саобраћајних прописа и правила, настанка саобраћајне незгоде и евентуалног страдања лица.

РИЗИЧНО ПОНАШАЊЕ – МЛАДИ ВОЗАЧИ

- ❑ **40% незгода** возачи са до **5 година** возачког стажа (Липовац, 2008.)
- ❑ **ризик** за незгоду **3-4 пута већи** у односу на остале старосне категорије возача.

РИЗИЧНО ПОНАШАЊЕ – МЛАДИ ВОЗАЧИ

- ❑ знатно веће возачко искуство,
- ❑ мања склоност ка улажењу у ризичне ситуације
- ❑ добро познају ризике који се јављају у саобраћају

- ❑ не поседују довољно искуства,
- ❑ изузетно склони улажењу у ризичне ситуације,
- ❑ имају појачану жељу за доказивањем
- ❑ недовољно познају основне ризике који се јављају у саобраћају

РИЗИЧНО ПОНАШАЊЕ – БРЗИНА

- ❑ Неприлагођена брзина узрок у 50% незгода с погинулим лицима
- ❑ Повећање сударних брзина, веће последице незгоде
- ❑ Ризик од настанка смртних последица за пешаке са повећањем сударне брзине:
  - при брзини од **30 km/h**, гине **10%** пешака,
  - при брзини од **40 km/h**, гине **20%** пешака,
  - при брзини од **50 km/h**, гине **40%** пешака,
  - при брзини од **60 km/h**, гине **80%** пешака,
  - преко 80km/h, шансе да пешак преживи су веома мале

РИЗИЧНО ПОНАШАЊЕ – АЛКОХОЛ

- ❑ узрок 3-9% незгода
- ❑ ризик се у просеку повећава 20 до 60 пута уколико возач има преко 1,5mg/ml алкохола у организму.
- ❑ пијани возачи имају 40 пута већи ризик настанка незгоде са повређеним лицима и око 160 пута већи ризик од незгоде са погинулим лицима

РИЗИЧНО ПОНАШАЊЕ – ПОРОДИЦА

Возачи чији су родитељи имали више од 3 саобраћајне незгоде имају 22% већу вероватноћу да доживе бар једну незгоду (Ferguson et al., 2001).

РИЗИЧНО ПОНАШАЊЕ – НАЈЧЕШЋЕ

- ❑ непоштовање сигнализације
- ❑ прелазак преко пруге са спуштеним браницима
- ❑ недозвољено претицање
- ❑ управљање возилом у стању потпуне алкохолисаности
- ❑ управљање брзинама које су знатно изнад дозвољеног ограничења

ВОЗАЧИ ВИСОКОГ РИЗИКА

Деф: учестало кршење прописа и правила, угрожавање осталих учесника, често улажење у ризичне ситуације, занемаривање осталих учесника и слично

- ❑ непотпуно познавање саобраћајних прописа и правила,
- ❑ релативно низак ниво способности за управљање моторних возилом,
- ❑ повезаност са психичким и породичним проблемима,
- ❑ управљање возилом под дејством алкохола,
- ❑ чешће су мушког него женског пола,

ВОЗАЧИ ВИСОКОГ РИЗИКА

- ❑ чешће су млади него стари,
- ❑ имају велико самопоуздање и сматрају себе бољим од осталих возача,
- ❑ никада не признају грешке нити осећају стид или кајање за учињене прекршаје,
- ❑ не контролишу своје поступке и посебно исказују већи степен спољашње иритабилности (љутња, бес, агресија и др.)

ВОЗАЧИ РЕЦИДИВИСТИ

- ❑ поновно чињење прекршаја и кривичних дела против безбедности саобраћаја
- ❑ досије возача – МУП
- ❑ трајно одузимање возачке дозволе као екстремна мера

ВОЗАЧИ РЕЦИДИВИСТИ

- ❑ нижа глобална возачка компетентност и социјални статус,
- ❑ неповољни ставови, интересовања и професионална мотивација,
- ❑ нижа општа информисаност, интелектуални ниво и ефикасност,
- ❑ спорије и нестабилније реаговање,
- ❑ интензивније осећање изложености према притисцима и стресу,
- ❑ израженија склоност асоцијалном понашању уз повишену деструктивност и ригидност.

ПРОГРАМИ РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ “НЕСАВЕСНИХ ВОЗАЧА”

НАСИЛНИЧКА ВОЖЊА

Поступање возача које је у грубој супротности с правилима саобраћаја, односно, током кога возач не показује обзир према осталим учесницима у саобраћају

- када возач два или више пута прође светлосни саобраћајни знака када му је тим знаком забрањен пролаз, ако између два узастопна проласка није прошло више од 10 минута
- када возач изврши претицање колоне возила при чему својим возилом прелази или се креће по неиспрекиданој уздужној линији која раздваја коловозне траке по смеровима кретања

БЕС И АГРЕСИЈА НА ПУТЕВИМА

- ❑ **Бес** - емоција проистеклу из нечије психолошке интерпретације услед вређања, повређивања или одбијања те особе (Ellis, 2001)
- ❑ **Агресија** - понашање које карактерише непосредни контакт и комуникација са другим учесницима у саобраћају путем примене силе (Видановић, 2006).

ВОЗАЧИ КОЈИ ИСПОЉАВАЈУ БЕС И АГРЕСИЈУ

- ❑ чешће припадају групи младих возача (18-26)
- ❑ у преко 90% случајева су возачи мушког пола,
- ❑ имају потребу да су у центру пажње,
- ❑ не пристају на компромисе и договоре,
- ❑ имају потребу да своје мишљење и ставове наметну другим лицима,
- ❑ ретко признају своје грешке,
- ❑ често крше саобраћајне прописе и правила,
- ❑ припадају групи рецидивиста у саобраћају,
- ❑ изложени су већем ризику у погледу учешћа у саобраћајним незгодама и др.

НАЧИНИ СМАЊЕЊА АГРЕСИЈЕ И БЕСА НА ПУТУ

- ❑ оставите себи довољно времена за путовање,
- ❑ жваћите жваку за време управљања возилом,
- ❑ опустите се пре поласка на пут,
- ❑ слушајте лагану и опуштајућу музику током путовања,
- ❑ држите фотографију своје породице на видљивом месту у возилу.

МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ УЧЕСНИКА У САОБРАЋАЈУ

- ❑ доследност и истрајност у поштовању саобраћајних прописа и правила
- ❑ праг толеранције и принцип цивилизованости према другим учесницима, посебно према рањивим категоријама учесника у саобраћају
- ❑ “зип правило”

МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ УЧЕСНИКА - УНАПРЕЂЕЊЕ

- повећање концентрације на возњу,
  - смањење напетости,
  - повећање стрпљења – “стрпљен – спасен”,
  - смањење страха и стрепње,
  - оптимизацији нивоа очекивања од других учесника у саобраћају,
  - предузимање минималног нивоа упозоравања других учесника у саобраћају и
  - промовисање позитивних ставова у безбедности саобраћаја

ВОЗАЧИ МОТОРНИХ ВОЗИЛА - БИЦИКЛИСТИ

- изградња посебних бициклических стаза,
  - када нема стазе – возачи посебна пажња,
  - проблем неисправних светала на бициклу и изненадних и неконтролисаних радњи,
  - велика тензија између возача и бициклиста,
  - различито понашање у различитим улогама
  - за бицикliste: избежавати кретање на путевима где је много возила, не возити ноћу и при смањеној видљивости, светлоодбојни прслук, правовремено показивање намере, и сл.
  - за возаче: додатна пажња, посебно на раскрсницама, зони 30, где нема стаза и сл.

ВОЗАЧИ МОТОРНИХ ВОЗИЛА - МОТОЦИКЛИСТИ

- ❑ предрасуде и велика тензија у односу,
  - ❑ “провлачење”,
  - ❑ вожња на задњем точку,
  - ❑ слабо уочљиви (заштитна одећа и опрема),
  - ❑ велика тензија између возача и бициклиста,
  - ❑ за возаче: додатна пажња, толерантност, опраштање грешака, без реваншизма, и сл.